

Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2004/2

Hans Langenberg

De arbeidsmarkt vertoont in het tweede kwartaal van 2004 tekenen van herstel. Het aantal openstaande vacatures is toegenomen en het aantal werklozen is niet verder gestegen. Het aantal banen van werknemers is nog wel verder afgenomen, maar de daling pakte voor het eerst lager uit dan in voorgaande kwartalen. De stijging van het aantal WW-uitkeringen is daarentegen onverminderd doorgegaan. De economie zat ten opzichte van een kwartaal eerder licht in de min, maar waarschijnlijk kan dit worden verklaard uit een door bijzondere omstandigheden erg goed eerste kwartaal.

1. Werkgelegenheid

Het aantal banen van werknemers is in het tweede kwartaal van 2004 gedaald met 119 duizend ten opzichte van een jaar eerder. Hoewel deze daling groter is dan de overeenkomstige afname in het eerste kwartaal, lijkt een kentering in de ontwikkeling van de werkgelegenheid nabij. Ten opzichte van het eerste kwartaal daalde het aantal banen

namelijk met 32 duizend (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). Dit is minder dan in het eerste kwartaal, toen het aantal banen met 34 duizend daalde. Vanaf het eerste kwartaal van 2003, toen de afname van het aantal banen inzette, pakte het banenverlies elk kwartaal hoger uit.

Twee tegengestelde processen bepalen momenteel de ontwikkeling van de werkgelegenheid. Enerzijds vlt het banenverlies in het bedrijfsleven af, anderzijds vlt de banengroei in de niet-commerciële dienstverlening eveneens af. Het aantal banen in het bedrijfsleven daalde met 29 duizend ten opzichte van een kwartaal eerder. De overeenkomstige daling in het eerste kwartaal bedroeg 42 duizend. Het aantal banen in de niet-commerciële dienstverlening daalde met 3 duizend ten opzichte van een kwartaal eerder. In het eerste kwartaal steeg het aantal banen in de niet-commerciële dienstverlening nog met 8 duizend.

Omgerekend naar arbeidsjaren bedroeg de afname van de werkgelegenheid in het tweede kwartaal 104 duizend ten opzichte van een jaar eerder. Dit is vrijwel evenveel als in het eerste kwartaal. Voor beide kwartalen komt de daling overeen met 1,8 procent.

Staat 1
Kerncijfers arbeidsmarkt

	2004		2002		2003				2004			
	2e kw	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw	2e kw	3e kw
<i>stand</i>	<i>verandering t.o.v. een jaar eerder</i>											
	x 1 000											
Banen van werknemers	7 363*	96*	69*	47*	42*	22*	-8*	-38*	-75*	-107*	-119*	
Arbeidsvolume van werknemers	5 632*	53*	11*	-26*	-46*	-43*	-32*	-63*	-85*	-103*	-104*	
Openstaande vacatures ¹⁾	136	-38	-56	-56	-43	-54	-37	-34	-27	-2	11	
Ontstane vacatures	203	-57	-73	-49	-32	-36	-25	-19	-10	1	28	
Vervulde vacatures	188	-59	-54	-49	-44	-25	-43	-22	-17	-23	15	
Potentiële beroepsbevolking w.v.	10 955*	71*	70*	68*	65*	61*	55*	49*	45*	41*	40*	40*
beroepsbevolking w.v.	7 561*	93*	131*	111*	119*	130*	112*	47*	44*	72*	44*	66*
werkzaam w.v.	7 076*	88*	74*	45*	44*	40*	4*	-34*	-55*	-56*	-45*	9*
werkloos w.v.	486*	5*	57*	65*	75*	89*	107*	81*	99*	128*	90*	58*
WW-uitkeringen ¹⁾	315*	-9	8	20	38	58	68	79	83	74*	68*	
Instream WW	89	10	22	21	24	28	20	23	18	2	-3	
Uitstroom WW	92	-3	9	11	7	9	10	12	14	12	8	
<i>Na verwijdering van seizoeninvloeden (indien aanwezig)</i>												
<i>stand</i>	<i>verandering t.o.v. een kwartaal eerder</i>											
	x 1 000											
Openstaande vacatures ¹⁾	121*	-4	-21	-14	-6	-12	-1	-22	6	15*	8*	
Banen van werknemers	7 357*	19*	7*	7*	8*	-1*	-21*	-23*	-30*	-34*	-32*	
Werkloze beroepsbevolking	485*	8*	23*	34*	10*	23*	40*	7*	29*	52*	2*	-25*
WW-uitkeringen	322*	6	13	7	12	24	26	20	15	11*	22*	
Bijstandsuitkeringen van thuiswonenden onder de 65 jaar ¹⁾	339*	-2	-2	-1	3	5	2	3	5	3	0*	
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen ¹⁾²⁾	968	4	3	1	5	-1	-3	-4	-3	-10	-4	
Instream arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	20	-1	-1	-2	2	-2	-3	-2	1	-2	2	
Uitstroom arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	21	1	0	1	-1	2	0	0	-1	1	-3	

¹⁾ Aan het eind van het kwartaal.

²⁾ De arbeidsongeschiktheidsregelingen omvatten WAO, WAZ en Wajong.

2. Vacatures

Het aantal openstaande vacatures was in het tweede kwartaal van 2004 voor het eerst in drie jaar hoger dan een jaar eerder. Het aantal vacatures steeg in een jaar tijd met 11 duizend tot 136 duizend. Volgens seizoen gecorrigeerde cijfers steeg het aantal vacatures met 8 duizend ten opzichte van het eerste kwartaal van 2004. De stijging van het eerste kwartaal ten opzichte van het voorafgaande was iets hoger. Het aantal vacatures loopt op vanaf het vierde kwartaal van 2003.

In het tweede kwartaal ontstonden 203 duizend vacatures, 28 duizend meer dan een jaar eerder. Voor het eerst in drie jaar steeg ook het aantal vervulde vacatures. In het tweede kwartaal werden 188 duizend vacatures vervuld.

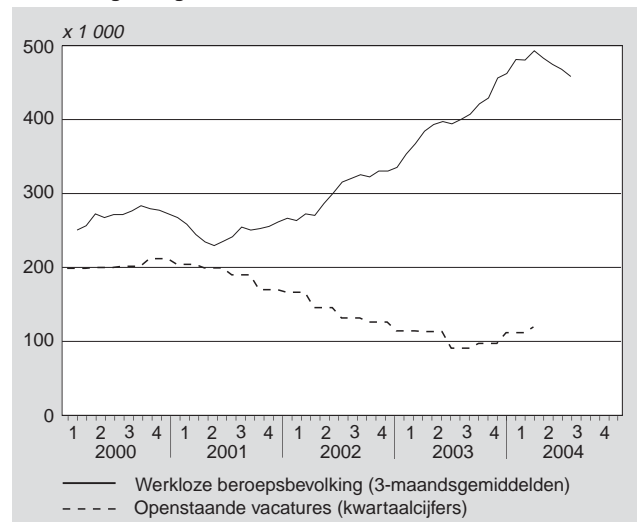
De spanning op de arbeidsmarkt was voor het eerst sinds eind 2000 hoger dan een jaar eerder. In het tweede kwartaal stonden op de duizend banen 20 vacatures open.

3. Werkloosheid

De werkloosheid lijkt zich op een omslagpunt te bevinden. In het tweede kwartaal van 2004 is de werkloze beroepsbevolking, na verwijdering van seizoeninvloeden, ten opzichte van een kwartaal eerder niet verder meer gestegen. Cijfers over het derde kwartaal van 2004 tonen aan dat de werkloosheid hierna is gedaald. In het tweede kwartaal van 2004 waren er 90 duizend werklozen meer dan een jaar eerder. Deze stijging is al veel kleiner dan de overeenkomstige stijging in het eerste kwartaal van 128 duizend. Er waren in het tweede kwartaal gemiddeld 486 duizend werklozen. Dit komt overeen met 6,4 procent van de beroepsbevolking.

Dat het aantal werklozen op kwartaalbasis niet verder is opgelopen, terwijl het aantal banen is gedaald, heeft onder meer te maken met definitieverschillen. Personen die op zoek zijn naar een baan van minder dan 12 uur in de week tellen niet mee als werkloos. In de gepresenteerde banencijfers worden de kleinere banen wél meegenomen. Een additionele verklaring kan zijn dat ontmoedigde werklozen zich terugtrekken van de arbeidsmarkt. Mensen die niet actief op zoek zijn naar werk tellen namelijk evenmin mee als werkloos. Ook oudere werknemers die in het kader van een reorganisatie vervroegd met pensioen gaan zullen in

1. Werkloze beroepsbevolking en aantal openstaande vacatures, seizoen gecorrigeerd

de regel niet meer actief op zoek gaan naar werk en dus niet als werkloos worden beschouwd.

Het aantal WW-uitkeringen lag aan het eind van het tweede kwartaal 68 duizend hoger dan een jaar eerder. Ten opzichte van een kwartaal eerder steeg het aantal WW-uitkeringen in het tweede kwartaal van 2004 met 22 duizend (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). Deze stijging is groter dan in het eerste kwartaal van 2004. Dit neemt niet weg dat het stijgingstempo van de WW in de eerste helft van 2004 onder dat van (heel) 2003 lag. Afgaande op jaarmutaties lijkt vooral de uitstroom uit de WW nog onvoldoende op gang te zijn gekomen. De instroom in de WW was in het tweede kwartaal voor het eerst sinds eind 2001 lager dan een jaar eerder.

Het aantal bijstandsuitkeringen van thuiswonenden onder de 65 jaar is voor het eerst in anderhalf jaar niet verder gestegen. Dit omslagpunt kan veroorzaakt zijn door de op 1 januari 2004 ingevoerde Wet Werk en Bijstand.

4. Ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid

Aan het eind van het tweede kwartaal van 2004 werden er 968 duizend arbeidsongeschiktheidsuitkeringen verstrekt.

Staat 2
Kerncijfers arbeidsmarkt (vervolg)

	2002				2003				2004		
	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw	2e kw	3e kw
	%										
Volumemutatie van het BBP ten opzichte van het voorafgaande kwartaal	0,1*	0,5*	0,2*	-0,3*	-0,5*	-0,7*	0,1*	0,5*	0,8*	-0,1*	
Ontwikkeling cao-lonen per maand ¹⁾	4,3	3,7	3,4	3,4	3,3	3,0	2,6	2,4	1,8*	1,5*	1,1*
Ontwikkeling contractuele loonkosten per maand	4,9	4,2	4,0	4,0	3,9	3,5	3,1	3,0	2,9*	2,7*	2,5*
Ontwikkeling consumentenprijzen	3,8	3,3	3,3	2,9	2,4	2,0	2,0	1,9	1,2	1,5	
Vacaturegraad ²⁾	25	23	16	17	18	18	12	14	18	20	
Werkloosheid	3,9*	3,9*	4,3*	4,2*	5,0*	5,3*	5,3*	5,5*	6,6*	6,4*	6,0*
Werkloosheid, na verwijdering van seizoeninvloeden	3,6*	3,9*	4,3*	4,4*	4,7*	5,3*	5,4*	5,7*	6,4*	6,4*	6,1*
Ziekteverzuim bij particuliere bedrijven	5,9	5,4	5,0	5,5	5,3	4,7	4,1	4,9	5,1		

¹⁾ Incl. bijzondere beloningen.

²⁾ Aantal openstaande vacatures op de duizend banen.

Dit zijn er 21 duizend minder dan een jaar eerder en 4 duizend minder dan in het eerste kwartaal. Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen daalt vanaf begin 2003. Deze daling wordt veroorzaakt door een verlaagde instroom in de arbeidsongeschiktheidsregelingen; de uitstroom is vrijwel gelijk gebleven. De daling van de instroom wordt gedeeltelijk toegeschreven aan de per 1 april 2002 ingevoerde Wet Verbetering Poortwachter. Deze wet heeft, samen met de verslechterde conjunctuur, geleid tot een daling van het ziekteverzuim vanaf begin 2003. Ziekteverzuimcijfers over het tweede kwartaal van 2004 zijn wegens een overgang op een nieuwe statistiek nog niet beschikbaar.

5. Lonen en prijzen

De afvlakking van de loonstijging zet nog altijd door. De cao-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen lagen in het tweede kwartaal van 2004 1,5 procent boven die in het tweede kwartaal van 2003. De overeenkomstige cao-loonstijging lag een kwartaal eerder op 1,8 procent. In navolging van de cao-lonen is ook de contractuele-loonkostenstijging aan het afvlakken, zij het in een wat trager tempo dan de cao-lonen zelf. In het tweede kwartaal van 2004 lagen de contractuele loonkosten per maand 2,7 procent boven die in het tweede kwartaal van 2003. De overeenkomstige contractuele-loonkostenstijging lag een kwartaal eerder op 2,9 procent. De effecten van loonmatiging zijn lange tijd afgeremd door een sterke stijging van het werkgeversdeel van de premies voor pensioen en werkloosheid.

In het tweede kwartaal van 2004 lagen de consumentenprijzen gemiddeld 1,5 procent hoger dan een jaar eerder. Hoewel dit meer was dan de overeenkomstige stijging in het eerste kwartaal, is de inflatie hierna verder gezakt. In september daalde de inflatie verder tot 1,0 procent. Dit is het laagste waarde sinds juni 1989. De lage inflatie heeft onder meer te maken met de gematigde loonkostenstijgingen, de prijzenoorlog in de supermarkten en de lage dollar, die de invoer van veel producten goedkoper maakt.

6. Conjunctuur

Het volume van het bruto binnenlands product (BBP) lag in het tweede kwartaal 1,3 procent hoger dan een jaar eerder. Het is het tweede achtereenvolgende kwartaal waarin de economie op jaarbasis is gegroeid. Dit is vooral te danken aan een sterke groei in het eerste kwartaal van 2004 en het kwartaal daarvoor. Ten opzichte van het eerste is het volume van het BBP in het tweede kwartaal iets gedaald. Dit is waarschijnlijk meer het gevolg van een zeer gunstig eerste kwartaal dan van een slecht tweede kwartaal. De gunstige cijfers over het eerste kwartaal hebben onder andere te maken met uitzonderlijk goede weersomstandigheden voor de bouw.

De uitvoer van goederen en diensten is in het tweede kwartaal fors gegroeid. Er werd 7,5 procent meer uitgevoerd dan een jaar eerder. De investeringen in vaste activa zijn met slechts 1,4 procent gestegen en bleven daarmee wat achter. In het eerste kwartaal bedroeg de overeenkomstige stijging nog 4,5 procent. De consumptieve bestedin-

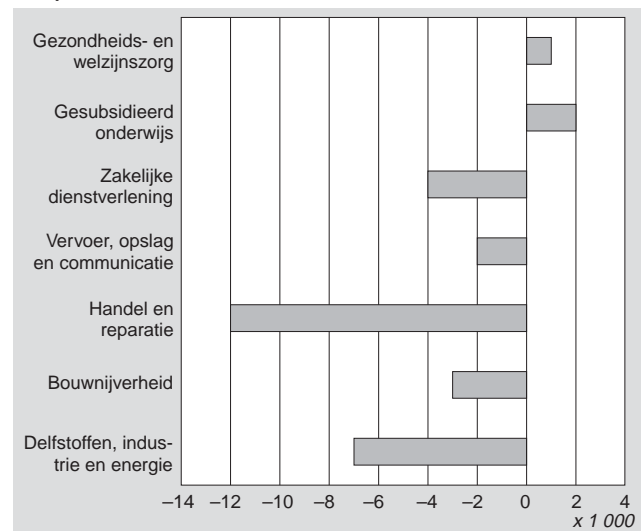
gen komen zeer aarzelend op gang. Er werd 0,4 procent meer geconsumeerd dan een jaar eerder.

7. Verschillen tussen bedrijfstakken

Het banenverlies in het bedrijfsleven is in het tweede kwartaal van 2004 enigszins afgevlakt. Dit neemt niet weg dat het aantal banen in alle bedrijfstakken van enige omvang nog altijd terugloopt. De grootste dalingen op jaarbasis vonden in het tweede kwartaal plaats in de industrie (37 duizend), de zakelijke dienstverlening (35 duizend) en de handel (30 duizend). Met name bij de zakelijke dienstverlening en bij de financiële instellingen pakte de daling lager uit dan in het eerste kwartaal. De handel was een van de weinige bedrijfstakken waarin het dalingstempo is opgelopen. De relatieve afname was het grootst in de bouwnijverheid (4,9 procent) en de industrie (3,6 procent).

In de niet-commerciële dienstverlening is de banengroei (op jaarbasis) verder afgevlakt. Bij het openbaar bestuur en in de sector 'cultuur en overige dienstverlening' is het aantal banen voor het tweede achtereenvolgende kwartaal gedaald. In de zorg is het aantal banen maar met 27 duizend gestegen ten opzichte van een jaar eerder. In het eerste kwartaal bedroeg de overeenkomstige stijging nog 40 duizend.

2. Mutatie aantal banen van werknemers: tweede kwartaal 2004 ten opzichte van een kwartaal eerder

Het aantal openstaande vacatures in het bedrijfsleven lag in het tweede kwartaal van 2004 voor het eerst in ruim drie jaar hoger dan een jaar eerder. De stijging vond plaats in de meeste bedrijfstakken. Voor veel bedrijfstakken is dit een trendbreuk. In de industrie steeg het aantal vacatures voor het eerst sinds begin 2001. Alleen in de handel was het aantal vacatures lager dan een jaar eerder.

Ook in de niet-commerciële dienstverlening is het aantal vacatures gestegen. Alleen in de zorg was het aantal vacatures lager dan een jaar eerder. Bij het openbaar bestuur en het onderwijs steeg het aantal vacatures voor het eerst in ruim twee jaar.

8. Verschillen tussen demografische groepen

De werkgelegenheid voor vrouwen is voor het tweede achtereenvolgende kwartaal afgenomen. Er werden in het tweede kwartaal 27 duizend banen minder door vrouwen bezet dan een jaar eerder. De overeenkomstige daling in het eerste kwartaal bedroeg 17 duizend. Mannen bezetten in het tweede kwartaal van 2004 91 duizend minder banen dan een jaar eerder. Dit is gelijk aan het overeenkomstige banenverlies in het eerste kwartaal. Bij mannen is het dalingstempo dus gelijk gebleven, na anderhalf jaar te zijn opgelopen.

De werkgelegenheidsontwikkeling onder mannen en vrouwen weerspiegelt het feit dat de daling van het aantal banen in het bedrijfsleven afvlakt, maar de groei van het aantal banen in de niet-commerciële dienstverlening eveneens. In het bedrijfsleven wordt maar 36 procent van de banen ingenomen door een vrouw, in de niet-commerciële dienstverlening ligt dat op 63 procent. Het banenverlies voor vrouwen in het bedrijfsleven is de laatste twee kwarta-

len niet meer volledig gecompenseerd door de banengroei in de niet-commerciële dienstverlening.

Het aantal werkloze mannen nam in een jaar tijd toe met 50 duizend, het aantal werkloze vrouwen met 39 duizend. Zowel onder mannen als onder vrouwen is de toename lager dan de overeenkomstige stijging in het eerste kwartaal. Dat de werkloosheid onder vrouwen minder stijgt, ondanks oplopend banenverlies, kan te maken hebben met terugtrekking van de arbeidsmarkt wegens ontmoediging. Van de vrouwelijke beroepsbevolking was in het tweede kwartaal 7,3 procent werkloos, van de mannelijke 5,8 procent. In het tweede kwartaal vlakke de groei van de werkloosheid onder alle leeftijdsgroepen wat af, maar het meest onder jongeren. Het tweede kwartaal telde gemiddeld 16 duizend werkloze jongeren meer dan een jaar eerder. In het eerste kwartaal was de overeenkomstige stijging nog 34 duizend. De jeugdwerkloosheid kwam in het tweede kwartaal uit op 14,0 procent. Onder mensen in de leeftijdsgroep van 25–44 jaar en 45–64 jaar bedroeg de werkloosheid respectievelijk 5,8 en 4,8 procent.